NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX. O sredo 6. veliciga serpana (poznoletna) 1851. *List 32.*

Narodska pesem iz Liburnie.

(Zapisana, kakor čujena).

Izrasla je
Jabučica [1])
S kraj vodíce
Hladna dunaja,
Sama sobom
Govoraše:
„Ja sam lepa
Rumena, rumena".

Začula je
Narančica [2])
Zelena, zelena;
Ter govorí:
„Ja sam lepša
Svega svita,
Zelena, zelena".

Začula je
Bela loza [3])
Vinova, vinova:
„Ja sam lepša
Svega sveta
Vinova, vinova".

Začula je
Devojčica [4])
Verena, verena [5]):
„Ja sam lepša
Svega svita
Verena, verena".

Velik dobiček divjiga kostanja.

Kmetovavcam, živinorejcam, obertnikam in gospodarjem sploh v priporočilo.

(Dalje.)

Moka divjiga kostanja za krùh.

Tudi za kruh se da moka divjiga kostanja porabiti. Iz dveh tretjin (2 driteljcov) rèžene moke, ene tretjine pa moke divjiga kostanja se spêče prav dober bel krùh, kteriga clo zvedeni peki niso mogli od čisto rèženiga razločiti, in ki se je dal čez mesec ohraniti, brez da bi bil plesnel.

Dobro krušno moko iz divjiga kostanja dobiti, se mora kostanj poprej posušiti, iz rujave lušine izlušiti, v drobno moko stlêči ali zmléti.

Se zamore kostanj v mlinu izlušiti, je to nar krajši pot, ker se tudi tista tanjka rumenkasta kožica okoli jedra ob enim preč spravi; kar se pri tem v otrobe pogubí, je za živinsko pičo dobro.

Pa tudi domá se zamore posušeni kostanj lušiti dati otrokam ali pôslam, ki naj ga kakor orehe stolčejo; vunanja lušina rada odskoči; kar se pa še kože zraven derží, naj se z nožem obreže.

Tako v mlinu zmleta ali scer iz stolčeniga kostanja dobljena moka se v posódo déne, v ktero se toliko vode prilije, da redek sok postane; potem se nekoliko navadniga potašeljna primeša, da sok rumen postane, v znamnje, da se je grenjkôba od moke ločila. Ko je bil ta močnati sok dobro premešan, naj se mirno v posódi stati pustí, dokler se je v nekoliko urah moka na dno vsedla; po tem se poveršna rumena voda varno odliva, ali, kar je še boljši, če ima posoda zgorej na strani pipo, po pipi izpustí. Potem se vnovič čiste vode priliva in odliva, dokler ni moka kot mleko bela v znamnje, da ni več grenjkobe v nji.

Potem se dene moka v terden žakelj, ki naj se dobro preša, da vsa voda odteče. Če ni preše, naj se s platnenim pertam dobro ožmè. Po tem se moka kam razgerne, da se dobro posuší, ako jo spraviti hočeš, — scer se pa berž za péko porabi.

Če gospodinja očišeno, izžmeto pa še mokrotno moko berž za krùh porabi (da je ni treba sušiti in pozneje močnih osvalkov drobiti), se dene v mokarnico (mirtèrgo) ali niške, kjer se kruh kvasí; prilije se manj vode, kakor scer pri navadni suhi moki, in potem se pridene primerno rèžene moke; kvasú (drožja ali krovajc) je pa več potreba, kakor pri samo rèženi moki, ker ga kostanjeva moka več potrebuje, da kipeti ali shajati začnè. Pri poznejim gnjetenji, to je, ko je testó že na hlepčke razrezano bilo, se pridene še ostala rèžena moka, ki je bila za kruh namenjena — in potem se pustí testo še dobro kipeti ali shajati, preden se kruh naredí. (Dalje sledí.)

Naš vék in pa gosence.

(Dalje.)

Zaznamovali smo zdaj nekaj ptic, ktere so nar veči merčesojedci v naši deželi in tedaj k pokončanju gosenc v vertih veliko pripomorejo; — ali samim pticam ne sme umen človek pokončanja gosenc in drugih merčesov prepustiti; to bi nespametno bilo in ravno toliko, ko bi rekli: „ne delaj več, vsedi se na cesto in čaki, da ti bo izpod neba jed in pijača došla". — Pa tudi en gospodar samotež ne bo nič opravil, če ima leniga, zanikerniga, ali clo hudobniga soseda. Ravno združena moč v tacih zadevah nar več zamore, da se sosedje cele županije, ali clo cele okrajne vzajemno podpirajo, da na svojim posestvu gosence in njih mešičke in jajčke pokončajo. Žalibog! da je veči število naših gospodarjev tako nečimernih, da se le na vreme zanašajo, roke križema deržé —

---

[1]) Jabučica, majhna jablana. [2]) Narančica, pomerančica. [3]) Loza, tèrta. [4]) Devojka, devica. [5]) Verena, zaročena.

po šegi svojih očetov in dedov. V sramoto je našimu veku, ki se tako prebrisaniga misli, da spoznanje te škode se še ni vrinilo v glavo vsim, kterim gosence obilno desetino sadja pokončajo! Vse desetine so nam zoperne — le zoper to se ne ganemo!

Ni davno, kar smo v Ljubljanski okolici nekiga kmeta na vertu zapazila, ki je svoje gole sadne drevesa, po gosencah pokončane, žalostno pregledoval; na naše vprašanje, zakaj ni pomladi svojih dreves očistil in gosenc pokončal? je odgovoril: „nisim mislil, da se bo ta zlodej tako zaredil“. Na svèt: naj vunder sedaj pokonča, kar je v pajčini nove zalege zapredene, nam nejevoljno odgovorí: „ej — saj mi sedaj ne morejo nič več škode storiti“, in se je vernil od nas — morebiti si je še mislil: „škrici iz Ljubljane, kaj vi od tega razumete!“ — Žalostno je, da je veči del naših kmetov tako malo podučenih, da ne vedó, da se gosence zapredejo in umešičijo (einpuppen), da potem skorej iz vsakiga mešička metulj (on in ona) zletí, ki o malo dnevih po 200—500 jajčik med skorjo debla in véj položí — nar raji na sadne drevesa, iz kterih drugo leto spet gosence izlazijo in se tako od leta do leta množijo, in blagoslov božji kmetu, kteriga si po sadjoreji obeta, pokončajo.

Kje pa se zamore mladi kmetiški fant tega naučiti? Od nevednih in nečimernih staršev gotovo ne, ker sami od tega nič ne vedó, ali so saj preleni, da bi to po vrednosti porajtali. In tako pridemo spet le na šole, kjer se zamore ta nauk mladini tako globoko v glavo in serce vtisniti, da ga nikdar pozabila ne bo. Žali bog! da je v naših ljudskih šolah naravoznanstvo dosihmal tako zanemarjeno bilo. Pa kaj? ker tudi učitelji v pripravljavnih šolah se sami tega učili niso! Kamor se ozremo, zadenemo le na potrebo dobrih šol — šol za vsakdanje življenje! Nočemo pa tudi tukaj žalovanja ponavljati zastran slabiga plačila deželskih učiteljev! Kako bo revež veselje do šole dobil, ako je večkrat malo boljši plačan, kakor čednik!

Skerb za živež, obleko in več drugih potrebnih rečí ga je vedno tèrla, in bira (beračvanje) pri kmetih mu je veliko časa in častí kratila. Učitelj mora od srenjčanov neodvisen biti, svoje plačilo naj neposredno iz učbniga zaklada dobiva, in k temu naj srenjčani, po razmeri druziga davka, svoj donesek plačujejo; in kdor nobeniga davka ne plača, naj ravno tako tudi svoj božjak, kteri naj se po postavi prerajta, donese. Tako je v drugih izobraženih deržavah, in učitelj je častena in zares častí vredna oseba v srenji; tako bomo tudi mi boljši učitelje in boljši ljudske šole dobili.

(Konec sledí.)

Pomenki in sklepi
zbora kmetijskiga podružnice Kamniške.

(Konec.)

Ker v okolici Kamniški izučeniga kovača manjka, ki bi znal zdrave in bolne kopita umetno podkovati in ozdravljati, je bilo sklenjeno: prihodnje šolsko leto prebrisaniga kovaškiga mladenča Antona Ipavca iz Most na stroške Kamniške podružnice v Ljubljansko podkovijsko učilnico poslati, proti tem, da bo po dokončanim uku se v Kamniku vselil. Drugo leto bo poslala druziga in tako naprej, dokler ta podružnica ne bo na več krajih previdena z umnimi kovači *).

Razujzdano polastenje služnih pravíc (servitutov) v gojzih in na senožetih spodkopuje kmetijstvo od dneva do dneva huji. Ker se s tem očividna škoda občinstvu godí, brez da bi posamesnimu polastencu ravno veliko dobička doneslo, je bil odbor izvoljen, ki ima to škodljivo napako razjasniti in do prihodnjiga zbora pismo napraviti, s kterim naj bi kmetijska družba ministerstvo prosila, da naj se zemljiša kmalo te nadloge rešijo, da se tistim, ki skažejo gotove služne pravíce, njih pravice odškodvajo, vlastniku pa potem lastnína izročí. (Ni skoraj želje, ki bi bila od toliko strani in že večkrat razodeta, kakor je ta, vunder še vedno pomoči ni! Vred.)

Gosp. fajmošter Dolinar v Št. Martinu v Tuhinski dolini je popisal letošnjo letino, stan kmetijstva in kmetovanje sploh v ti dolini. Težavam in revam pomagati, je bilo sklenjeno, njih vzroke natanjko preiskati, in se v prihodnim zboru o pripomočkih pogovoriti.

Namest g. Janeza Debevca je bil g. Luka Rotar enoglasno za odbornika podružnice in pisatelja izvoljen.

Somnji so bili letošnji večidel slabi; denarne zadéve in revšina kmetov, ki so si mogli letos žita kupovati, so bili vzroki slabe kupčije spoznani.

Pridni sadjorejic Balant Kočar iz Tujnic je prejel iz rok g. kantonskiga poglavarja sreberno svetinjo kmetijske družbe.

*) Velike hvale vredna lotitev — mnogim soseskam v prid! Vred.

Národske staríce.

Trinajsti list.

Ljubi moj Jože!

Dolgo Ti že nisim pisal o narodskih starícah. Pretergano nit danes sopet povzamem.

Dozdaj sim Ti iz zemljopisnih imen pravil, da so bili Vindi slavjanski narod. Danes naj Ti pa govorim, kaj starodavni pisatelji o jeziku Vendov ali Vindov govoré. Menander pravi o Kapatočji in Plemenii, kjer so Vindi stanovali, ko so bili še v Asii, da vse Kapatočje ob reki Halys za Plemenijo dvoji jezik govorí; greškiga in plemenskiga. Da so plemenskiga imena in besede slavjanske, smo že vidili. Ostane mi še opomniti, da Menander plemenski jezik naravnost loči od greškiga. Vendi torej niso greško govorili. Strabon pri imenu mesta Skepsis, ki je na Trojanskim bilo, pravi: Imé Skepsis je imelo to mesto zato, ker se je od tod jako delječ vidilo, in dalje pristavi opombo za celo malo Azijo veljavno, namreč: „Če so divjaške imena takratnih časov iz greškiga razlagati.“ V Malej Azii je bilo torej veliko imen divjaških, to je, negreških. Ko so bili Veneti v Evropi, pravi od njih Polybi: „Veneti so imeli drugakšen jezik kot Gali.“ Ko bi bili Veneti dalje latinsko govorili, bi bil eden ali drugi pisateljev to na ravnost povedal; saj latinšina, od kar je na svetu, ni tako neznana, da bi je ne bili nad Venedi spoznali, ali da bi je ne bili vedili imenovati. Rimski pisatelji dalje nikoli ne govoré od Venedov, da bi bili Germani, in vender so nekteri rimski pisatelji toliko od germanskiga slišali, da so vedili Germane od druzih ločiti. Tacit je od Osov, ki so bili v današnej Silezii, vedil, da niso Germani, zato ker so panonski jezik govorili. Veliko lože bi bili Rimljane sosešnje Venete spoznali za Germane, če bi to bili. Da Venedi ali Vendi niso nemško govorili, se iz tega kaže, ker so jih Nemci od nekdaj od sebe ločili, in pod Venedi posebno ljudstvo razumeli. Nekdanji italianski Veneti so nemšino ptuji jezik imenovali; od tod je italianska beseda tudesca, tudesco ali po današnje tedesca, tedesco („la lingua tedesca“ ali po nekdanje „la lingua tudesca, to je, tudejski, tujski, tudi, tuji jezik.) Od Karlna Veliciga se bere, da je govoril „la lingua tudesca.“ Iz dozdaj rečeniga se kaže, da Venedi niso govorili ne greško, ne latinsko, ne galsko, ne germansko, ne nemško. Kteriga naroda so bili nekdanji Venedi, nam pokaže naš

današnji Vendski rod, v kterim se sami prepriča mo, da smo Slavjani.

Ponosen, da je naš rod tako zdavnej v zgodbah poznan, končam ta list in Te Vend Venda ali Slovenec Slovenca pozdravim. Ostani z Bogam!

Tvoj stari prijatel Benkov Tone.

Ne kradi!

Zgodilo se je, de je nekdo ni davnej v Ljubljani zbirko pesem v več polah iz nekiga slovenskiga časnika izdal, brez de bi bil kdo, razun ko je natis bukvic že dopolnjen bil, ali vrednika in založnika tistiga časnika, ali pa zadetiga pesnika prašal. Izdatelj misli, de kar se v časnikih piše, je vse popolna občna lastína, za ktero rabo si bodi. Ako je to res, slovenskimu pisatelju ali založniku ali vredniku ne ostane druziga kakor prazno delo in stroški — in k poboljšku še imé, de je neumin, ali de se rad skazuje.

Za razno lastíno so „Novice“ že postave oznanile; naj prinesó še tisto, ktera tudi njih in njih dopisatelje zadeva, namreč postavo ali patent zastran varstva pismenske ali literarne lastíne zoper napravno izdajo in ponatis, od 19. kozoperska 1846. Njen obsežik je v kratkim ta:

I. Od pravic pisateljev zastran njih izdelkov.

§. 1. Pismenski ali literarni izdelki so lastína pisatelja; dalje ako niso posebne pogodbe nasprot, se pisatelju enako jemlje naročitelj, izdatelj in založnik taciga izdelka.

§. 2. Pisatelj ima pred vsimi drugimi pravico s svojim izdelkam po svoji volji storiti in ga razglasiti; svojo pravíco pa zamore celo ali delama drugim prepustiti.

§. 3. Vsako brez dovoljenja pisatelja ali njegoviga pravdniga naslednika po mehaniški poti storjeno pomnoženje pismenskiga ali literarniga izdelka, ktero je s postavnimi pogojami razglašeno bilo, je kakor ponatis (Nachdruck) spoznano.

§. 4. Ponatisu enako se šteje natis rokopisov, ali svetih, podučnih in zabavnih govorov brez dovoljenja početnika ali njegoviga pravdniga naslednika, tudi izlečki iz del druziga pisatelja posebej izdani.

§. 5. Za ponatis pa se ne šteje, je tedaj dopušeno:

a) Napeljanje posamskih mest iz izdanih del;

b) jemanje posamesnih, iz večjiga dela, časnika ali občasniga dela vzetih sostavkov, pesem itd. vnovo posebno pretresovavno in pismensko-zgodovinsko delo, ali v zbirko izlečkov iz del več pisateljev za cerkveno in šolsko rabo, ali v časníke in občasne liste; samo de se pervi vir po iménu na znanje da, in pa de izjet sostavik ne preseže ene pole zadetih bukev, in pri časnikih dveh pol celiga tečaja; politiški časniki niso na druziga navezani; razun de vir sostavka na znanje dajo; dalje

c) še pretolmačenje v drugi jezik, ako izvirni pisatelj pravice pretolmačenja ni očitno sebi prihranil.

§. 6. Pri muzikalnih sostavkih se tudi natis rokopisov ali že izdanih del brez dovoljenja skladatelja, ali pravdniga naslednika kakor ponatis šteje; dopušeno je le jemanje posamskih sostavkov v občasne dela, ali predelovanje na drugo podobo.

§. 7. Pesmiške besede, ktere gredo k muzikalnimu delu, se smejo s tem vred natisniti, ako ni kaka pogodba na poti; za natis pesem samih brez muzike je potreba dovoljenja pesnika.

(Ostali paragrafi 8—12 še govoré od izpeljevanja muzikalnih del, ali ponarejanja podobšin).

(Konec sledí.)

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Štajarskiga. Za okrožniga zdravniškiga svetovavca v Gradcu je izvoljen dr. Juli žl. Vest (dosedaj v Novim mestu na Krajnskim), — v Bruku dr. A. Verle, — v Marburgu dr. Dolar; za kantonske zdravnike na Štajarskim so izvoljeni: dr. Kiker, dr. Česnik, dr. žl. Stur, dr. Pilc, dr. Adler, dr. vitez Haydeg, dr. Jenko, dr. Macher, dr. žl. Mezler, dr. Fridrich, dr. vitez Scherer, dr. Steiner, dr. Kočevar, dr. Waltner, dr. Dettelbach, dr. Senior, dr. Gubatta, dr. Streinz, dr. Tengler.

Iz Senožeč. (Konec.) V Snožeški šoli imamo 3 učenike, in blizo 150 otrok hodi v šolo; učí se le v domačim slovenskim jeziku; učeniki se plačajo iz zaloge, ki se je iz davka napravila, ki ga morajo vozniki od dil plačati, ktere v Snožeče pripeljejo; plačilo učenikov je pa sila majhno, in želimo, da bi ga srenja primerno pomnožila, kar bi se zavolj velikih dohodkov, ki jih ima, lahko zgodilo.

Kupčija z dilami in drugim lesam je tukej tako velika, de pride vsak petik v tednu čez 10000 goldinarjev v kupčijo, in število dil, ktere vozniki samo v Snožečah odložijo, bo vsaki lahko prevdaril, če vé, de g. Janez Dejak samo za davk od dil (vsaki mora od 50 dil, ki jih v Snožečah odloží, 6 kr. davka plačati), kteriga v najemu ima, 2000 gold. na leto plača. Med kupci, ki se s to kupčijo pečajo, je v Snožečah g. Jožef Suša, od kteriga so „Novice“ že govorile, nar imenitniši. Bog mu daj srečo! saj jo zasluži. Pridejo tudi kupci iz mnogih krajev, posebno iz Sežanske okolice o pétkih na somenj, in zvé se od njih marsiktera novica. Ni davno tega, ko mi je neki kupec iz te okolice tudi pravil, da sostavek, ki smo ga v 26. listu Novic brali, ondašnjim vradnikam ni clo nič po volji bil, nasproti pa je prebivavce Sežanske okolice močno razveselil, ker je pošteno pravico govoril. Gospoda bi bila nek rada zvedila: kdo de je imenovani sostavek spisal — ali na temu ni nič ležeče, kdo piše, če je le pisanje resnično. To je pa bilo od konca do kraja.

Ozrimo se še na eno imenitnost Snožeškiga terga, namreč na stari grad. — Pod starim gradam je gojzdik z imenam Preska, ostanek nekdanjih gojzdov. Po poti skozi gojzdik se pride k razvalíni stariga grada, ki je bil nekdaj grofa Frangepani-ta. Na verhu, kjer je podertina, se vidi delječ krog in krog; vidi se sivi Nanos, gola glava sv. Urbana in Gaberka in kamnitni Kras; vidi se Snožeška Loza in Berda, Jamški gojzd in jadransko morje, čez ktero je že marsktero drevo plavalo, ki je bilo v teh gojzdih posekano. Milo se nam zdi, če pomislimo, de so na sedaj golih višavah nekdaj gojzdje bili, — oko nam pa solzí, če vidimo sedanje gojzde, ki bodo ob kratkim pušave! Gledaje na podnožje hriba zagledamo grad kneza Porcijata, v kterim naš Miroslav s svojo družino prebiva; v misel nam pridejo njegovi mili glasi zastran gojzdov, in serčno želimo, de bi vlada njegov dober nasvèt berž ko berž izpeljala! —

Iz Razdertiga. Od naših Senožeških sosedov smo zvedili, da so se 28. dan julija na gori svetiga Urbana prav dobro imeli. Popoldne so nar žlahtnejši Senožečani na goro jahali in za njimi je šla množica ponižnih in pobožnih prebivavcov senožeškiga terga, za ktero je majhna zlo pokvečena in ogarana muža (oslica) na lojternici potrebno jed in pijačo peljala. Pridši na verh so zagledali prelepi svet, namreč: Celo krajnsko in premorsko deželo, sivo tàmo Snežnika, gošavo Učke (monte maggiore), skalo Klek, jadransko morje do vtoka Soče, laško-tiroljske planine, goriške višave, triglavniga vladarja krajnskih hribov,

blede pečine Nanosa, grad bele Ljubljane, sredja dežele Slovencov, in Kuma, očeta dolenskih gorá. Lep je bil ta pogled, pa še lepši pogled neizmerniga neba, na kterim je sonce, kralj mnogih svetov, bliščelo.

Kakor nekteri človeček s svojim slabim in lažnjivim govorjenjem lepe lastnosti bližnjiga vtamni, ravno tako se je danes s soncam godilo.

Meščck, majhna stvarica proti mogočnim soncu, ga je vtamnel; vtopila se je zemlja v tamnočen mrak, támota pa je kmalo minula, in še lepši ko poprej so bliščeli žarki svitliga sonca, v valovih jadranskiga morja.

Gora svetiga Urbana je okolj 4000 čevljev čez morje visoka. Gorkomer (termometer), ki so ga popotniki na palčico obesili, je kazal in sicer na soncu:

Ob treh	+	23°
„ „ in 30 minutah .		23½°
Ob štirih		24°
„ „ in 30 minutah .		15°
„ „ in 45 „ .		12°
„ „ in 50 „ .		11°
Ob petih		15°

Veter je med mraknenjem sonca iz južnih, južnozahodnih in zahodnih, po prenehanju mraknenja pa iz severno-izhodnih krajev pihal; oblaki, ki so samo Triglava pokrili, so tudi sonce zakrivali; zrak je bil rumenkast; konji in pesi, ki so jih romarji na hribu imeli, se niso za mraknenje clo nič zmenili, le ptiči so se v germovje skrivali.

Kakor prazno klasovje votle glavice proti nebu vzdiguje, ravno tako se vzdigujejo nektere mogočne glave, misleči, de so drugi ljudje le smet in plevél. Bog daj! da bi bili taki in enaki po pogledu mraknenja sonca premislili, de so še manj kot prah, in de so kmetje in tudi drugi ljudje, če ravno niso njih stanu, vunder njim enaki; pa ne dvonožne neumne živali.

Nazaj gredé so nek bili popotniki prav židane volje. Vlegli so se v senco germička, prepevali so iz „slovenske gerlice“ sploh vse pesmi in ohladili so se z dobrim ólam gospoda Dejaka.

Na imenvani gori, kjer Senožečani več 1000 centov sená v letu nakosijo, je bilo mnogo koscov; eden med njimi se pridruži veselim pevcam in pokaže tožbo v slovenskim jeziku pisano rekoč: „To tožbo sim danes dobil in prav me veselí, da je pisana v jeziku, ki ga razumem“. Pa kdo jo je spisal? Pravili so, da Senožeški kupec Anton Gaspari, rojen Furlan. Prav lepo je to, da se ptujic po deželi obrača, v kteri prebiva, in želimo, da bi bravcam Novic že prav dobro znana Sežanska uradnika tega rojaka posnemala!

Na gori, ki se tudi Uremšica imenuje, so popotniki prav veliko enciana vidili, dobro znaniga zdravila za konje.

Korenina tega zeliša je močno grenka, naše besede so bile za nektere gotovo še bolj grenke, pa nadjamo se, da jih bodo ozdravile; če pa ne, naj jim Bog pomaga!

Iz Moravške fare. L. V saboto na sv. Ane dan zvečer kmalo po 11. uri se je začela pri nas strašna navihta, tako, da stari ljudje take ne pomnijo; med bliskam in treskam je jela toča, orehove debelosti, s strašnim viharjem suti, tako da je o 5 minutah v nekterih vaseh po hribih še vso sternino, po ravnim pa le jarino skorej čisto potolkla. V eni sami soseski je več ko 30 strešij in kozolcov s žitam naloženih poderlo, tako da nekteri na vsim svojim pohištvu ne ene strehe nimajo. Sadniga drevja je brez števila polomilo, ostalim pa vse sadje pokončalo; enimu samimu kmetu je več ko 300 smerek, med kterim jih je veliko po 2 čevlja debelih, polomilo. — Ubogi ljudje zdihujejo in pomoči prosijo, pa Bog naj se jih usmili, in jim drugej poverne veliko zgubo!

Iz Radoljske okolice. —p— Pri nas je, kar naš domač jezik v vradnicah vtiče, kakor da bi na terdim Nemškim bili. Pa kaj bomo le pri cesarskih gosp. uradnikih tega pogreška iskali, — saj še veči del naših županov nič v našim jeziku ne dopisuje, ampak, če kdo še tako slabo čečka, se šopiri po ptuje v čisto domačih vsakdanjih rečéh. Čmu so domovinski listi (domovnice) tudi v slovenskim jeziku osnovani, še dosihmal nikakor nismo mogli vganiti, ker vsi, kar smo jih mi še vidili, so na nemški strani pisani. Če slovenska osnova domovinskih listov ni za slovenske kraje in za slovenske rojake napravljena, povejte nam, za kogá nek stojí na listu natisnjena? Pa bo morebiti kdo rekel: „jez ne znam po slovensko pisati.“ Temu rečemo: „pa se nauči, če hočeš župan biti, kteriga dolžnost je, da se po domače s svojimi srenjčani obnaša.“ Kdor vé, kako težavno je kmetu pisma okoli nositi, da mu jih kdo razlaga, in da si še vselej ne more natanjčniga tolmačenja svest biti, bo spoznal, da to terjanje ni národna sanjarija, ampak živa potreba ljudstva. Kdor na kmetih živí, se lahko vsaki dan tega prepriča, in le za pravíčno reč povzdignemo svoj glas.

Iz Vipavske doline 1. augusta 1851. U mnogih časopisih se bere, de viharji in hude vremena letos po austrianskim cesarstvu veliko škodo delajo. Tudi pri nas je bilo ponoči od 27. na 28. dan p. m. hudo vreme. Bliskalo se je in treskalo kakor de bi imel sodni dan biti. Tudi toča je naletovala, in je po nekterih krajih na poljskih plodih veliko škodo naredila; zadela je vasi: Duple, Col, Merzli log, Černi verh, Idrijski log, Zadlog, Predgriže, Godovč in Hotederšico; nar hujši je v Zadlogu razsajala, in je, kakor se sliši, žita tako potolkla, de jih posestniki kosijo. Vipavski dolini je dozdaj, hvala Bogu! zanesla. Polja nam tedaj bogato letino obetajo, posebno vinska terta in turšica lepo stojite in nam obilni plod obetate. Sadja je pa letos malo. — S serčnim veseljem *) boste tudi gotovo to novico sprejeli, da naš dosluženi slavni g. fajmošter Vertovc, ki že delj časa bolehuje, se veliko boljši počuti in sicer tako, de imamo terdno upanje, de bo svoje zdravje sopet popolnama nazaj dobil — v nepopisljivo veselje in prid naši domovini!

Iz Ljubljane. Preteklo sredo je bil sklép Ljubljanskih gimnazialnih šol s zahvalno sv. mašo v stolni cerkvi in z delitvijo šolskih daril nar pridnišim učencam, ktere so po predgovoru gímn. vodja, g. dr. Jarca iz rok g. deželniga poglavarja grofa Chorinskiga prejeli, ki je to primerno priložnost izvolil učencu Jerebu iz Vodic, ki je pretekli mesec nekiga fanta z nevarnostjo lastniga življenja iz velike Ljubljance smerti otél, darilo za otétbo v gotovih 25 gold. podeliti. — Očitne izpraševanja učencov podkovijske in živinozdravniške šole v Ljubljani bojo 11., 12., 13. in 14. dan tega mesca od 9. do 12. ure dopoldne in od 3. do 6. popoldne; prijatli teh vednost so povabljeni poslušat priti. — V dohtarskih zdravniških rečéh za krajnsko deželo je ministerstvo notrajnih opráv 26. p. m. sledeče sklenilo: dr. žl. Nagy je za višjiga zdravniškiga svetovavca izvoljen; dr. Vesel pride za kantonskiga zdravnika v Ljubljano, v Kamnik pride dr. Bakes (iz Istrie); v Krajnju ostane dr. Napret, v Radoljci dr. Zoff; v Postojno pride dr. Potočnik, v Vipavi ostane dr. Müller; v Novomesto pride dr. Papež, v Trebne pride dr. Edeskuty (iz Metlike); v Kočevju ostane dr.

*) Gotovo predraga novica! Vred.

dr. Česnik, v Černomlj pride dr. Bešek (iz Krajnja); — za ude stanovitniga zdravniškiga svetovavstva pri deželnim poglavarstvu so izvoljeni: dr. Melcer, dr. Čuber, dr. Natan, dr. Bleiweis in pa apotekar Prettner. — Za notárja za okrajno sodništvo v Zalogu s sedežem v Moravčah je izvoljen g. Juri Račič, posestnik St. Helenskiga grada, kterimu je začasno odkazana notariatna okolica Bèrdo pri Podpeči, — g. France Mertlič, administrator Blejskiga grada, pa za notárja Radoljške okrajne s sedežem v Radoljci z odkazam sodniškiga okraja Krajnske gore. Obá sta s zavezo izvoljena, da imata na mestu okrajniga sodništva, če je mogoče, vsak teden enkrat, naj manj pa vsak mesec enkrat opravilni dan na lastne stroške odločiti. — Preteklo saboto je Ljubljanski mestni zbor izvolil odbornike, ki naj pregledajo in pretresejo od magistrata popisani denarni stan dohodkov in izdaj mestne županije za prihodnje leto 1852; potem še le se bo ta reč posvetovala v občnim zboru. Po magistratnim odkazu so stroški ali izdajki za potrebne naprave prihodnjiga leta na 75,996 gold. prerajtani, dohodki pa znesó le 66,215 gold. Če lih se bojo dali stroški pomanjšati, se bojo stroški vunder le teško z dohodki poravnali, ki jih ima sedaj mestna županija, ki je veliko poprejšnih dohodkov zgubila; zgubila je namreč po gruntni odvezi letniga laudemia okoli 2500 gold., na vpisníni v gruntne bukve čez 2000 gold., na procentih za pobiranje davkov 1338 gold., in tako več druziga, v vsim skupej na leto okoli 6500 gold. Poverh vsiga tega ima pa še novih stroškov dovelj, čeravno se je pri letnim plačilu magistratnih vradnikov in služabnikov čez 1000 gold. prihranilo. Če se bo še tako varčno ravnalo, se bojo vunder mogle nektere reči zboljšati in popraviti, ki jih mesto terja. Bog daj! da bi zamogli le s tem shajati, ker bo pasji davek vergel, in da bi treba ne bilo, noviga davka nakladati, kakor v Celjovcu in v Berni, kar poverh pasjiga davka še pride od vsaciga davkniga goldinarja 8 krajc. mestniga naklada plačati. — Slovensko družtvo v Ljubljani ima za natis pripravljeno: „Kratek zemljopis s pogledam na stare in nove čase sveta; spisal P. Hicinger, — in pa „Zgodovíno slovenskiga naroda“, spisal Janez Terdina. — Pervo letašnje grozdje smo dobili iz Vipave v Ljubljano 4. dan veliciga serpana.

Kratkočasnica.

O Esopovih časih — pravijo — je tudi žival govorila. Čeravno to morebiti res ni bilo, toliko je vunder gotovo, da imamo cele bukve tacih pogovorov. H tem pogovoram se priliči tudi tale, ki sta ga pretekli teden 2 psa za nekim voglam v Ljubljani o pasjim davku imela.

Sultel (vès pobít žalosti): Danes zadnjo kost glojem; jutro me bo dal gospodar konjedercu.

Špicel (se začudi): E — kaj res? Tvoj premožen gospodar ne more te majčknosti za te plačati? Pol krajcarja na dan!!

Sultel: Plačal bi lahko, tode noče; on je eden tih demokratov, in hoče s tem, da se zoper pasji davk ustavlja, svoj demokratizem svetu pokazati. To imenujejo, kakor sim slišal, politikarji „Demonstration“.

Špicel: Lej! tudi mene taka čaka, tode moj gospodar je eden tako imenovanih „dobromislečih“, to je, tistih, ki pod hlimbo občniga prida le za svojo mavho dobro mislijo; on noče za me davka plačati, ker pravi, da raji 30 goldinarjev zapije, kakor da bi za-me 1 groš plačal.

Sultel: Da tudi tebe „Špicel“! nemila osoda sedanji čas zadene, tega bi ne bil nikdar mislil.

Špicel: Oh! sedaj saj vémo, koliko smo vredni!

Obá žalostna rep med noge pobesita in se ločita v milih mislih: Tako svet plačuje! — Med tem pelje nek fantič fineteljna memo njuh konjedercu, ki vès vesel skaklja, da bo saj enkrat lakote rešen, ki jo je pri babéli terpel, ker od tistih 2 grošev, ki ju je iz ubožnice dobivala, še sama ni imela kaj jesti.

Novičar iz mnogih krajev.

Cena solí ima po nar višjim sklepu v sledečih prodajavnicah od 15. tega mesca tale biti: V Gmundnu (v zgornji Austrii) se prodaja cent po 6 fl. 10 kr., v sodcih po 6 fl. 30 kr.; v Velički in Bohnii (v Galicii) je nar nižji sorte cent po 5 fl., nar višji pa po 6 fl. 10 kr.; v Terstu velja cent morske soli (bele) nezabite 6 fl. Cena pri druzih prodajavnicah ostane za zdaj še pri starim. Kar zadene ceno solí na Ogerskim, Horvaškim i. t. d. se bo posebno razglasilo. — Polovica prostakov (gemajnarjev) in polovíci korporalov in feldvebeljnev brambovcov, ki že 12 let služijo, se ima berž posloviti; druga polovica korporalov in feldvebeljnov pa bo dobila slovó, kadar novi njih mesto nastopijo. — Cesar so imeli svojo pot v Galicio 3. t. m. nastopiti. Minister knez Schwarzenberg se je že 2. t. m. na pot podal. — Stari krajcarji bojo vsi v nove preliti. — Po dokazu Dunajskiga vradniga lista je bilo mesca junia za 260 milionov 196544 fl. deržavniga popirnatiga večjiga denarja med ljudmi, popirnatiga drobiža (po 6 in 10 kr.) pa za 16 milionov 131106 fl. — Banka je imela konec julia za 32 milionov 961,477 gold. gotovine v kasi, tedaj 160,000 gold. več, kakor mesca junia; banknotov je bilo za 238 mil. 104,437 gold. med ljudstvam, tedaj za 2 mil. 600,000 manj kakor mesca junia. — Cesar so zagotovili Ogerski kmetijski družbi za 5 let poredama po 2000 gold. za povzdigo vinoreje na Ogerskim. — V Bosnii je spet goveja kuga hujši. — V Lvovu (Lemberg) je veliko steklih psov. — Na Laškim se zmirej več od moritev sliši. — Iz Rima je spodila vlada poslednji čas čez 2000 nemirnih ljudí. Zapovednik Francoske armade, ki je še zmiraj v Rimu, se je Rimcam zlo zameril, ker je ukazal vso zalogo smodnika in topove v ondašnji angeljski grad prepeljati. — Deržavni zbor v Parizu je sklenil do 4. novembra počivati; potem bo vzel vdrugič predlog za prenaredbo ustave v posvetovanje, ktera je bila o pervim posvetovanji zaveržena; čez 3 mesce pride ta reč po postavi v tretje in poslednje posvetovanje, in potem bo še le konec te homatije, ktera ne da svetu pokoja. — V Londonsko razstavo je prišlo blago iz 743 krajev našiga cesarstva, namreč iz Českiga iz 83, iz Ogerskiga iz 31, íz zgornje in spodnje Austrie iz 41, iz Štajarskiga iz 15, iz Tiroljskiga iz 14, iz Koroškiga iz 12, iz Lombarškiga iz 11, iz Marskiga iz 11, iz Krajnskiga iz 5, iz Galicije iz 4, iz Sedmograškiga iz 3 krajev; íz Horvaškiga, Dalmatinskiga, Solnograškiga in iz Tersta, povsod le iz 1 kraja. Zgornjo-Austriansko lanéno olje je zu nar boljši olje cele Evrope spoznano.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*